МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Дагестан

АМР "Кумторкалинский район"

МКОУ "Темиргоевская СОШ"

РАССМОТРЕНО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
На заседании ШМО	Зам директора по УВР	Директор
________________ Хангишиева С.З.	________________ Салаватова З.М.	________________ Магомедова Н.М.
Протокол №1 от «26» 08 2023 г.	Протокол №1 от «26» 08 2023 г.	Приказ №42 от «26» 08 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной (авар.) литературы»

для обучающихся 9 класса

с. Темиргое 2023г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА ПО РОДНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

(аварский язык)

ДЛЯ 9 КЛАССА НА 2023-2024 УЧЕБНЫЙ ГОД

1. Программаялъе баян

Художествияб адабияталъ к1удияб кумек гьабула кинабго рахъ камилав инсан куцазе, г1агараб халкъалъул рух1ияб бечелъиялъул кьуч1алда г1олилазе тарбия кьезе.

Адабияталъул курсалда хасаб бак1 ккола Ват1ан хиралъиялъул, миллатазда гьоркьоб гьудуллъи кквеялъул, дунялалъулго зах1матхалкъалъул мурадал ц1униялъул асар ц1алдохъабалъ куцаялъ.

Адабияталъул дарсаз лъимал т1амула миллатазул адаб-х1урмат гьабизе, миллатазда гьоркьоб гьудуллъи, вацлъи бищун къиматаб бечелъи х1исабалда къабул гьабизе.

9 класс ц1алул материал кьун буго тарихиябгун-тематикияб ва жанразул тартибги ц1унун. Гьениб х1исабалде босула байбихьул классазда ц1алул дарсазда лъималазе щвараб хьалбихьи ва гьениб лъураб кьуч1алда г1уц1ула хадубккун литературияб ц1али.

9 класс малъизе программаялда рихьизарун руго лъайгун тарбия кьеялъе лъик1ал ресал ругел, рич1ч1изе бигьаял, художествияб рахъалъ щвалде щварал халкъияб к1алзул гьунаралъул, авар адабияталъул ва вацлъиялъул миллатазул хъвадарухъабазул т1аса рищарал асарал.

Школалда малъизе т1аса рищун руго хъвадарухъанасул художествияб рахъалъ камилал, тарбия кьеялъе мустах1икъал асарал.

9 класс Дагъистаналъул цогидал миллатазул литератураялдаса бищун лъик1ал раг1ул устарзабазул цо-цо асарал гъваридго малъиялъе рес кьола Дагъистаналъул халкъалъул гъунки, рух1ияб цолъи, г1ахьалаб къисмат, бат1и-бат1ияб кьералъул цогояб культура бук1ин бихьизабизе, миллатазда гьоркьоб гьуинлъи-вацлъи бищун т1адег1анаб хазиналъун лъугьин баян гьабизе. Гьел классазда малъула Дагъистаналъул литература.

Программаялда мух1канго ч1езарун руго щибаб классалда лъималазда лъазе кколел литературияб теориялдаса баянал. Асаразул анализ гьабулелъул, ц1алдохъабаз теориялъул баяназдаса г1ат1идго пайда босизе ккола.

Раг1а-ракьанде щун, адабияб лъай кьеялъул масъала т1убан бажаруларо, г1ат1идаб къаг1идаялъ класстун къват1исеб ц1али г1уц1ич1ого. Т1убазе ккола гьелъул программаги.

Авар мац1алъе къиматал лъезе ч1езарурал нормаби. Муг1алимасда т1адаб буго ц1алдохъабазе ц1ализе кьезе цох1о рихьизарурал гурелги, ахираб заманалъ басмаялде рахъал , критиказ реццарал ц1иял асаралги.

1. К1алзул жавабалъе къимат кьолеб куц.

«5» къимат лъола, мух1канго, г1ураб гъварилъиялда малъараб материал ц1алдохъанас бицунеб ва мац1алъул г1елмиял баяназе бит1араб определение кьолеб бугони, гьединго ц1ехолеб материал т1ок1к1ун лъалеб ва, гьелдаса пайдаги босун, т1ехьалда ругел гурелги, жинцаго ургъарал мисалаздалъун жаваб кьуни.

«4» къимат лъола щуйил къиматалъе мустах1икъаб, амма маг1наялъулъ, яги хадуб-цебе рекъон бач1иналъулъ,1-2 гъалат1 яги бицадулъ 1-2 сакъат ккараб жавабалъе.

«3» къимат лъола ц1ехолеб материал аслияб куцалъ ц1алдохъанасда бич1ч1ун ва лъан бук1ин бихьизабулеб, амма определение кьолаго, яги бит1унхъваялъул къаг1ида бицунаго, г1унгут1аби риччараб, т1убараб мух1канлъи гьеч1еб жавабалъе.

«2» къимат лъола малъараб материалалъул ц1ик1к1унисеб бут1а ц1алдохъанасда лъалеб батич1они, бицунеб жоялъул тартиб гьеч1ого, бак1-бак1алде к1анц1ун бицунеб бугони.

2. Х1асилал:

1	Расул Х1амзатов «Дир рак1 муг1рузда буго»	1
2	Р.Х1амзатов «Дир Дагъистан»	1
3	Сочинение «Дир Дагъистан»	1
4	Р. Х1амзатов «Эбелалде»	1
5	Р. Х1амзатов «Авар мац1»	1
6	Г1абдулмажид Хачалов. Поэма «Хваразул ц1аралдасан»	1
7	Сочинение «Дир анищ ккараб х1алт1и»	1
8	Муса Мух1мадов. Г1умру ва творчество. «Манарша»	1
9	Муса Мух1мадов «Манарша»	1
10	Х1ажи Гъазимирзаев «Васасде».	1
11	Машидат Гъайирбекова «Эбелалъул рак1»	1
12	Сочинение «Эбелалъул х1ат1икь - алжан»	1
13	Ф.Г1алиева «Кини».	1
14	Г1абасил Мах1амад «Саба-Меседо»	1
15	Сочинение-рассуждение «Дир Ват1ан»	1
16	Г1умар-х1ажи Шахтаманов «Къаралазул г1ор», «Рач1а, гьудулзаби».	1
17	Г1арип Расулов «Хазина»	1

3 Метапредметиял хIасилал :

1. БатIи-батIиял жанразул ва тайпабазул текстал бичIчIун цIализе ругьунлъи, текстал кIалзул ва хъвавул формаялда гIуцIизе лъай.

2. Сверухъ тIабигIаталда нахъгIунтIизеги цогидазулгун бухьен гьабизеги каламалдаса пайда боси.

3. Накъиталъе гIахьаллъи гьабулев чиясухъ гIенеккизеги, диалогалъулъ гIахьаллъизеги, батIи-батIиял пикраби рукIиналъе мукIурлъизеги, жиндирго пикру загьир гьабизеги, гьелъие далил бачинеги разилъи.

4. Предметал дандекквезе, гьезул анализ ва синтез гьабизе, гьел гIаммлъизаризе, тIелазде рикьизе ва цоцада рельълъинаризе лъай.

5. Предметазул ва предметазда гьоркьор ругел бичIчIиял лъай (цоцазулгун гьоркьоблъи, маданият, творчество, тIехь, асаралъул хIасил, художествияб текст ва гь. ц.); гуманитариял (ай инсанасул, гьесул культураялъул, тарихалъул бицунел) ва эстетикиял (ай искусствоялда, дунялалда ва гIадамазул гIумруялда жаниб берцинлъиялъул, гьайбатлъиялъул хIакъалъулъ бицунел) предметазда гьоркьор ругел бухьенал ричIчIи.

6. ЦIалиялда цере лъурал мурадал ва масъалаби ричIчIизе ва гьел тIуразаризе лъай.

7. Цебе лъураб масъалаялда рекъон цIалиялда хурхарал хIалтIаби планалда росизе, гьезда хадуб хелкквезе ва гьезие къимат кьезе бугеб бажари лъугьинаби

4. Ц1алул тематикияб план:

№	Дарсил тема	Саг1 ат
1	Расул Х1амзатов «Дир рак1 муг1рузда буго»	1
2	Р.Х1амзатов «Дир Дагъистан»	1
3	**Сочинение «Дир Дагъистан»**	1
4	Р. Х1амзатов «Эбелалде»	1
5	Р. Х1амзатов «Авар мац1»	1
6	Г1абдулмажид Хачалов. Поэма «Хваразул ц1аралдасан»	1
7	**Сочинение** «Дир анищ ккараб х1алт1и»	1
8	Муса Мух1мадов. Г1умру ва творчество. «Манарша»	1
9	Муса Мух1мадов «Манарша»	1
10	Х1ажи Гъазимирзаев «Васасде».	1
11	Машидат Гъайирбекова «Эбелалъул рак1»	1
12	**Сочинение** «Эбелалъул х1ат1икь - алжан»	1

13	Ф.Г1алиева «Кини».	1
14	Г1абасил Мах1амад «Саба-Меседо»	1
15	**Сочинение-рассуждение** «Дир Ват1ан»	1
16	Г1умар-х1ажи Шахтаманов «Къаралазул г1ор», «Рач1а, гьудулзаби».	1
17	Г1арип Расулов «Хазина»	1

5. Напсиял х1асилал :

Жив Россиялъул ва Дагъистаналъул гражданин вук1ин бич1ч1и

Ват1аналдехун рокьи ва адаб-х1урмат бижизаби

Ват1аналдаса ва миллатал г1емераб Республикаялдаса ч1ух1и

Жив маг1арулав (аварав) вук1ин бич1ч1и

Г1агараб ракьалъул ва жиндирго миллаталъул маданият бич1ч1и

Ват1аналда цебе жиндирго налъи т1убазаби

Щай жив ц1алулев вугев, щиб мурадалъе г1оло

Цогидазулгун гар-гар гьабизе, гьел рич1ч1изе х1адураллъи

Рахьдал мацI нилъер культураялъул аслу букIин бичIчIи

Рокьи Ват1аналде

Рокьи т1абиг1аталде

Жиндирго пикру ккун чIезе лъай

Авар мацI миллиябгин культурияб бечелъи букIин бичIчIизе;

Жинца загьир гьабураб пикруялъулъ гIунгутIаби ратизе

Авар каламалъул мухIканлъи ва берцинлъи бичIчIизе

Художествиял текстал цIалулаго, эстетикияб рокьи цебетIезабизе жигар бахъизе

6.Рагьараб календарно- тематикияб план 9 класс 2023 -2024с.

№	Дарсил тема	Саг1 ат	Деятельностиялъул видал	Материально-техникияб ч1езаби	Напсиял х1асилал :	Заман	
						План	Факт
1	Расул Х1амзатов «Дир рак1 муг1рузда буго»	1	Р. Х1амзатовасул г1умро ва творчество. 1-7б. ц1ализе.	Т1ехь Портрет	Жив Россиялъул ва Дагъистаналъул гражданин вук1ин бич1ч1и		
2	Р.Х1амзатов «Дир Дагъистан»	1	Ц1ализе, мац1алъул х1акъалъулъ, куч1дул, кицаби. «Мац1» бет1ер	Т1ехь Портрет	Ват1аналдехун рокьи ва адаб-х1урмат бижизаби		
3	**Сочинение «Дир Дагъистан»**	1	Сочинение хъвазе	Калам цебет1езаби	Жив маг1арулав (аварав) вук1ин бич1ч1и		
4	Р. Х1амзатов «Эбелалде»	1	Кеч1 ц1ализе, коч1ол тема, пикру рагъизе.	К1алзулаб ц1ех-рех.	Г1агараб ракьалъул ва жиндирго миллаталъул маданият бич1ч1и		
5	Р. Х1амзатов «Авар мац1»	1	Кеч1 ц1ализе.	Т1ехь	Ват1аналда цебе жиндирго налъи т1убазаби		
6	Г1абдулмажид Хачалов. Поэма «Хваразул	1	Поэмаялъул х1акъалъулъ баян	Иллюстрация	Шай жив ц1алулев вугев, щиб мурадалъе г1оло		

	ц1аралдасан»		г1ат1ид гьаби.				
7	**Сочинение** «Дир анищ ккараб х1алт1и»	1	Сочинение хъвай	Калам цебет1езаби	Рокьи т1абиг1аталде		
8	Муса Мух1мадов. Г1умру ва творчество. «Манарша»	1	Хъвадарухъанасул х1акъалъулъ калам.	Т1ехь	Жиндирго пикру ккун чIезе лъай		
9	Муса Мух1мадов «Манарша»	1	5-8 бут1аби ц1ализе.	Т1ехь.	Авар мацI миллиябгин культурияб бечелъи букIин бичIчIизе		
10	Х1ажи Гъазимирзаев «Васасде».	1	Хъвадарухъанасул творчество. Коч1дузул мисалияб ц1али	К1алзулаб ц1ех-рех. Жив-живгун х1алт1и.	Авар каламалъул мухIканлъи ва берцинлъи бичIчIизе		
11	Машидат Гъайирбекова «Эбелалъул рак1»	1	Хъвадарухъаналъул творчество. Коч1ол мисалияб ц1али бихьизаби.	Иллюстрация	Рахьдал мацI нилъер культураялъул аслу букIин бичIчIи		
12	**Сочинение** «Эбелалъул х1ат1икь - алжан»	1	Сочинение хъвай	Т1ехь	Ват1аналде рокьи		

13	Ф.Г1алиева «Кини».	1	Поэтессаялъул бечедаб г1умру ва творчество.	Т1ехь	Рокьи т1абиг1аталде		
14	Г1абасил Мах1амад «Саба-Меседо»	1	Ролазде биххун, пьесаялъул 1-себ бет1ер ц1ализе.	К1алзулаб ц1ех-рех.	Ват1аналде рокьи		
15	**Сочинение-рассуждение** «Дир Ват1ан»	1	Сочинение хъвай	Калам цебет1езаби	Рокьи т1абиг1аталде		
16	Г1умар-х1ажи Шахтаманов «Къаралазул г1ор», «Рач1а, гьудулзаби».	1	Поэтасул х1акъалъулъ калам. Куч1дул пасих1го ц1али.	Т1ехь	Рахьдал мацӀ нилъер культураялъул аслу букӀин бичӀчӀи		
17	Г1арип Расулов «Хазина»	1	Хъвадарухъанасул х1акъалъулъ раг1и. Хабар ц1али.	Т1ехь Портрет	Ват1аналде рокьи		